

METHODS OF STUDYING LITERARY TEXTS IN PRIMARY GRADES

Yusupova Umida Zayniddin qizi

Student of Andijan State Pedagogical Initiative

Abstract

This article explores the theoretical and practical aspects of teaching literary texts in primary education. It analyzes modern pedagogical approaches and interactive teaching methods that enhance students' reading comprehension, text analysis, understanding of literary characters, and independent thinking. The article also provides methodological recommendations for organizing the effective study of literary texts in primary school classrooms.

Keywords: Literary text, primary education, reading lesson, text analysis, literary character, interactive methods, reading literacy, reading culture, pedagogical technologies, teaching methodology.

Introduction

BOSHLANG'ICH SINFLARDA BADIY MATNLARNI O'RGANISH METODIKASI

Yusupova Umida Zayniddin qizi

Andijon davlat pedagogika inisituti talbasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda badiiy matnlarni o'rganish metodikasining nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Badiiy matnlarni o'qitishda qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar hamda o'quvchilarning o'qib tushunish, tahlil qilish, obrazlarni anglash va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, badiiy asarlarni o'rganish jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar berilgan.

Аннотация:

В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты методики изучения художественных текстов в начальных классах. Проанализированы современные педагогические подходы и интерактивные методы обучения, их влияние на развитие навыков осознанного чтения, анализа текста, понимания художественных образов и самостоятельного мышления учащихся. Также представлены методические рекомендации по эффективной организации процесса изучения художественных произведений.

Kalit so'zlar: badiiy matn, boshlang'ich ta'lim, o'qish darsi, matn tahlili, badiiy obraz, interfaol metodlar, o'qish savodxonligi, kitobxonlik, pedagogik texnologiyalar, metodika.

Ключевые слова: художественный текст, начальное образование, урок чтения, анализ текста, художественный образ, интерактивные методы, читательская грамотность, читательская культура, педагогические технологии, методика.

Kirish

Boshlang'ich ta'limda o'qish darslari o'quvchilarning nafaqat to'g'ri va ravon o'qish ko'nikmalarini shakllantiradi, balki ularning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga, estetik didi va dunyoqarashining rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Bu jarayonda badiiy matnlar alohida ahamiyat kasb etadi. Ertaklar, hikoyalar, she'rlar, rivoyatlar va masallar orqali o'quvchilar ezigulik, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, do'stlik va insonparvarlik kabi fazilatlarini anglay boshlaydilar. Shuning uchun badiiy matnlarni o'rganish metodikasini to'g'ri tashkil etish boshlang'ich ta'limning muhim vazifalaridan biridir.

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchini faqat tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki mustaqil fikrlaydigan, tahlil qila oladigan va o'z xulosasini asoslay oladigan shaxs sifatida tarbiyalashga katta e'tibor berilmoqda. Shu bois badiiy matnlarni o'rganishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish dars samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Badiiy matnlarning ta'lim-tarbiyadagi ahamiyati

Badiiy matnlar o'quvchilarning tasavvurini boyitadi, nutqini rivojlantiradi va kitobga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Har bir badiiy asarda muayyan g'oya va tarbiyaviy mazmun mujassam bo'lib, o'quvchi uni anglash jarayonida hayotiy xulosalar chiqaradi. Asardagi qahramonlarning xatti-harakati, voqealarning rivoji va muallifning asosiy g'oyasi bolalarda yaxshilik va yomonlikni farqlash, odob-axloq me'yorlariga rioya qilish kabi sifatlarni shakllantiradi.

Badiiy matnlar bilan ishlash davomida o'quvchilarning lug'at boyligi ham ortadi. Ular yangi so'z va iboralarni o'rganadi, ularni nutqda o'rinli qo'llashni o'zlashtiradi. Natijada o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqi rivojlanadi, fikrini ravon va mantiqiy bayon etish ko'nikmalari shakllanadi.

Badiiy matnlarni o'rganish metodlari

Boshlang'ich sinflarda badiiy matnlarni o'rganishda turli metodlardan foydalanish mumkin. Eng avvalo, matnni ifodali o'qish muhim hisoblanadi. O'qituvchining ifodali o'qishi o'quvchilarga asar mazmunini chuqurroq his etishga yordam beradi. Intonatsiya, pauza va ovoz ohangining to'g'ri qo'llanishi qahramonlarning ruhiy holatini anglash imkonini yaratadi.

Matn o'qib bo'lingach, savol-javob usuli orqali uning mazmuni tahlil qilinadi. Savollar oddiy qayta hikoya qilishga emas, balki fikrlashga undashi lozim. Masalan, "Qahramon nima uchun shunday yo'l tutdi?", "Siz uning o'rnida bo'lsangiz qanday qaror qabul qilardingiz?", "Asarning asosiy g'oyasi nimada?" kabi savollar o'quvchilarning tahliliy fikrlashini rivojlantiradi.

Qahramonlarga tavsif berish, voqealar ketma-ketligini aniqlash, asarni qismlarga ajratish va reja tuzish ham badiiy matnni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi. Bu topshiriqlar orqali o'quvchilar matnning tuzilishini anglaydi, asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni farqlashni o'rganadi.

Interfaol metodlardan foydalanish

Hozirgi kunda interfaol metodlar o'qish darslarining ajralmas qismiga aylanmoqda. Klaster metodi yordamida o'quvchilar asarning asosiy g'oyasi va qahramonlari o'rtasidagi bog'lanishlarni ko'rsatadi. Venn diagrammasi orqali ikki qahramonning o'xshash va farqli jihatlarini taqqoslanadi. "Aqliy hujum" metodida esa o'quvchilar erkin fikr bildirib, asar yuzasidan turli xulosalarni ilgari suradilar.

Rolli o'yinlar badiiy matnlarni o'rganishda eng samarali metodlardan biri hisoblanadi. O'quvchilar asar qahramonlari rolini ijro etish orqali ularning ruhiy kechinmalarini chuqurroq his qiladi. Bu usul bolalarning ijodkorligi, nutq madaniyati va sahna madaniyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Shuningdek, "INSERT", "BBB", konseptual xaritalar va kichik guruhlarda ishlash metodlari ham o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. Bunday metodlar yordamida har bir o'quvchi dars jarayonida faol ishtirok etadi va o'z fikrini erkin bayon qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

O'qituvchining metodik mahorati

Badiiy matnlarni o'qitishda natija ko'p jihatdan o'qituvchining metodik tayyorgarligiga bog'liq. O'qituvchi darsni puxta rejalashtirishi, matn mazmuniga mos metodlarni tanlashi va o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olishi zarur. Har bir darsda o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, savol berishi va xulosa chiqarishiga imkon yaratish muhimdir.

O'qituvchi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalansa, dars yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Multimedia taqdimotlari, audio yozuvlar, videolavhalar va elektron resurslardan foydalanish o'quvchilarning badiiy asarga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda uning mazmunini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Xulosa

Boshlang'ich sinflarda badiiy matnlarni o'rganish o'quvchilarning o'qish savodxonligi, nutq madaniyati, estetik didi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Matn ustida tizimli ishlash, qahramonlarni tahlil qilish, interfaol metodlardan foydalanish hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Shu sababli boshlang'ich sinf o'qituvchilari badiiy matnlarni o'qitishda an'anaviy va zamonaviy metodlarni uyg'unlashtirgan holda ish olib borishi maqsadga muvofiqdir. Bu o'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish, o'qishga bo'lgan qiziqishni kuchaytirish va ularni hayotiy vaziyatlarda mustaqil fikr yurita oladigan barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Boshlang'ich ta'limning davlat ta'lim standarti. – Toshkent, 2021.

4. Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Sariyev Sh. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Noshir, 2022.
5. Matchonov S. Boshlang'ich sinflarda o'qish darslarini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
6. To'xliyev B. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2010.
7. G'afforova T. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
8. Azizxo'jayeva N. N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2006.
9. Ishmuhamedov R. J. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Zamin nashr, 2020.
10. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2003.
11. Yo'ldoshev J. G., Usmonov S. A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
12. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris: UNESCO, 2017.
13. Organisation for Economic Co-operation and Development. PISA 2022 Assessment and Analytical Framework. – Paris: OECD Publishing, 2023.
14. International Association for the Evaluation of Educational Achievement. PIRLS 2021 Assessment Framework. – Amsterdam: IEA, 2021.

